

Bruselis, 2022 12 12
C(2022) 9059 final

KOMISIJOS NUOMONĖ

2022 12 12

pagal Reglamento (EB) 2019/943 20 straipsnio 7 dalį dėl Belgijos, Lenkijos, Airijos ir Lietuvos pateiktų stebėsenos ataskaitų rezultatų

(Tekstas autentiškas tik airių, anglų, lenkų, lietuvių, nyderlandų ir prancūzų kalbomis)

KOMISIJOS NUOMONĖ

2022 12 12

pagal Reglamento (EB) 2019/943 20 straipsnio 7 dalį dėl Belgijos, Lenkijos, Airijos ir Lietuvos pateiktų stebėsenos ataskaitų rezultatų

(Tekstas autentiškas tik airių, anglų, lenkų, lietuvių, nyderlandų ir prancūzų kalbomis)

1. PROCEDŪRA

Pagal Reglamento (EB) 2019/943 (toliau – Elektros energijos reglamentas)¹ 20 straipsnio 3 dalį valstybės narės, turinčios nustatytų adekvatumo problemų, parengia įgyvendinimo planą, kuriame nustato, kaip jos ketina pašalinti pagrindines savo adekvatumo problemos priežastis vykdydamos rinkos reformas (toliau – rinkos reformų planai).

Po to, kai pateikiamas rinkos reformos planas, Komisija atlieka Elektros energijos reglamento 20 straipsnio 5 dalyje nurodytą peržiūrą, kuri yra teisinė bet kokio nacionalinio pajėgumų mechanizmo patvirtinimo pagal Elektros energijos reglamento 21 straipsnio 5 dalį sąlyga.

Elektros energijos reglamento 20 straipsnio 6 dalyje reikalaujama, kad visos valstybės narės, turinčios nustatytų adekvatumo problemų, stebėtų, kaip taikomi jų įgyvendinimo planai, ir stebėsenos rezultatus skelbtų metinėje ataskaitoje (toliau – stebėsenos ataskaita), kuri teikiama Komisijai. Pagal Elektros energijos reglamento 20 straipsnio 6 dalį Komisija pirmą kartą gavo Belgijos², Lenkijos³, Airijos⁴ ir Lietuvos⁵ stebėsenos ataskaitas (toliau – I stebėsenos ataskaitos).

Pagal Elektros energijos reglamento 20 straipsnio 7 dalį Komisija turi pateikti nuomonę dėl to, ar įgyvendinimo planai buvo pakankamai įgyvendinti ir ar išspręsta išteklių adekvatumo problema.

2. STEBĖSENOS ATASKAITŲ APRAŠYMAS

Elektros energijos reglamento 20 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad valstybės narės stebi, kaip taikomi jų įgyvendinimo planai, ir stebėsenos ataskaitos rezultatus skelbia metinėje ataskaitoje. Stebėsenos ataskaitoje apžvelgiama jų rinkos reformų planuose nustatytų

¹ 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/943 dėl elektros energijos vidaus rinkos (OL L 158, 2019 6 14, p. 54).

² I stebėsenos ataskaitą Belgija pateikė Komisijai 2021 m. liepos mėn., ji viešai skelbiama šiuo adresu: <https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/Energy/CRM-Monitoring-Report-Belgian-electricity-market-Implementation-plan-2021.pdf>.

³ I stebėsenos ataskaitą Lenkija pateikė Komisijai 2021 m. spalio mėn., ji viešai skelbiama šiuo adresu: <https://www.gov.pl/web/klimat/sprawozdanie-z-realizacji-planu-wdrazania-reform-rynk-u-energii-elektrycznej-przyjete-przez-kse>.

⁴ I stebėsenos ataskaitą Airija pateikė Komisijai 2022 m. vasario mėn., ji viešai skelbiama šiuo adresu: <https://www.gov.ie/en/publication/c1028-implementation-plan-for-ireland-to-meet-the-requirements-of-the-recast-electricity-market-regulation/>.

⁵ I stebėsenos ataskaitą Lietuva pateikė Komisijai 2022 m. sausio mėn., ji viešai skelbiama šiuo adresu: <https://enmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-3/elektra/pajegumu-uztikrinimo-mechanizmas>.

priemonių įgyvendinimo pažanga. Kaip nurodyta Elektros energijos reglamento 20 straipsnio 3 dalyje, tai yra septynios konkrečios priemonių grupės, būtent:

- (a) kaip pašalinti reglamentavimo iškraipymus;
- (b) kaip panaikinti didmeninių kainų apribojimus (viršutines kainų ribas);
- (c) kaip užtikrinti, kad atsargų vertė sistemoje būtų tinkamai atspindėta kainose;
- (d) kaip padidinti tinklų sujungimą ir vidaus tinklo pajėgumą;
- (e) kaip sudaryti sąlygas savarankiškai energijos gamybai, kaupimui, paklauskos valdymo priemonėms ir elektros energijos vartojimo efektyvumo didinimui;
- (f) kaip užtikrinti ekonomiškai efektyvų ir rinka paremtą balansavimo ir papildomų paslaugų pirkimą, ir
- (g) kaip panaikinti reguliuojamas kainas, kai to reikalaujama pagal Direktyvos (ES) 2019/944 (toliau – Elektros energijos direktyva)⁶ 5 straipsnį.

2.1. BELGIJA

I stebėsenos ataskaitoje Belgija patvirtina išteklių adekvatumo perspektyvą, pagrįstą 2021 m. birželio mėn. paskelbtu nauju adekvatumo ir lankstumo tyrimu⁷. Belgija praneša, kad, viena vertus, dėl pasitraukimo iš branduolinės energetikos reikia naujų vidaus pajėgumų, kita vertus, dabartinės rinkos nesuteikia pakankamų paskatų investuoti į garantuojamuosius pajėgumus, todėl reikia įgyvendinti pajėgumų užtikrinimo mechanizmą.

Savo I stebėsenos ataskaitoje Belgija praneša apie pažangą, padarytą įgyvendinant toliau nurodytas priemones, kaip iš pradžių siūlyta jos rinkos reformos plane⁸.

1. Bendrosios didmeninės kainos taikymo sąlygos

Kaip nurodyta Belgijos rinkos reformos plane, Belgijos kitos paros ir einamosios paros rinkose nėra nustatyta jokių viršutinės kainos ribų, išskyrus suderintas didžiausias ir mažiausias bendro kitos paros prekybos rinkų susiejimo ir einamosios paros prekybos rinkų susiejimo galutinės kainos ribas pagal Komisijos reglamento (ES) 2015/1222 (toliau – Pralaidumo paskirstymo ir pertvarkos valdymo reglamentas) 41 straipsnio 1 dalį ir 54 straipsnio 1 dalį. Taigi I stebėsenos ataskaitoje nebuvo pateikta jokių atnaujinimų.

2. Balansavimo rinka

Savo rinkos reformos plane Belgija įsipareigojo įvykdyti keletą reformų su dažniu susijusių papildomų paslaugų srityje. I stebėsenos ataskaitoje Belgija nurodė, kad reformos buvo įgyvendintos taip, kaip paskelbta:

- Dažnio išlaikymo rezervai (toliau – FCR) atviri visoms technologijoms ir visiems dalyviams. Nuo 2020 m. liepos mėn. konkursai vyksta kasdien ir regioniniu lygmeniu.

⁶ 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/944 dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES (OL L 158, 2019 6 14, p. 125).

⁷ Elia (2019), [Adequacy and flexibility study for Belgium 2020-2030](https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/Energy/Adequacy-and-flexibility-study-for-Belgium-2020-2030-Elia.pdf), paskelbta adresu <https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/Energy/Adequacy-and-flexibility-study-for-Belgium-2020-2030-Elia.pdf>

⁸ https://energy.ec.europa.eu/system/files/2020-05/adopted_opinion_be_en_0_1.pdf.

- Nuo 2020 m. rugsėjo mėn. automatinio aktyvinimo dažnio atkūrimo rezervas (toliau – aFRR) atviras visoms technologijoms ir visiems dalyviams. Konkursai taip pat vyksta kasdien.
- Rankinio aktyvinimo dažnio atkūrimo rezervai (toliau – mFRR) atviri visoms technologijoms ir visiems dalyviams. Apimtis nustatoma ir konkursai vykdomi kasdien. Nuo 2020 m. vasario mėn. aktyvintai balansavimo energijai taikoma ribinė kainodara.
- Pakeitimai, susiję su balansavimo leidinių tobulinimu, buvo įgyvendinti per numatytą laikotarpį, visų pirma buvo sukurta IT priemonė, kuria tikruoju laiku palaikomas ryšys su (registruotomis) už balansą atsakingomis šalimis.

Kalbant apie dalyvavimą ES projektuose, pagal Komisijos reglamento (ES) 2017/2195 (toliau – Balansavimo gairės)⁹ 20 ir 21 straipsnius savo rinkos reformos plane Belgija įsipareigojo iki 2022 m. prisijungti prie ES mFRR ir aFRR balansavimo platformų. Savo I stebėsenos ataskaitoje Belgija nurodo, kad planavimas nepasikeitė.

3. Reguliavimas apkrova

Savo rinkos reformos plane Belgija nurodo, kad pagal Elektros energijos direktyvos 19–22 straipsnius pažangiųjų skaitiklių diegimas priklauso Belgijos regionų kompetencijai. Pagal galutinį rinkos reformos planą pasiekti visišką arba beveik visišką aprėptį Valonijos regione ir Briuselio sostinės regione tikimasi tik po 2030 m. Kalbant apie Flandriją, nors galutiniame rinkos reformos plane Belgija įsipareigojo iki 2034 m. visiškai įdiegti pažangiuosius skaitiklius, Belgija savo I stebėsenos ataskaitoje nurodė, kad Flandrija nusprendė paspartinti pažangiųjų skaitiklių diegimą, siekdama juos visiškai įdiegti iki 2029 m. liepos 1 d., ir pasiekti tarpinį tikslą – iki 2024 m. pabaigos Flandrijos namų ūkiuose pakeisti 80 proc. visų energijos skaitiklių.

4. Mažmeninės rinkos

Kaip nurodyta rinkos reformos plane, Belgija taiko viešąsias intervencines priemones nustatydamas elektros energijos tiekimo kainas energetiškai pažeidžiamiems namų ūkių vartotojams. Tai darydama ji įsipareigoja laikytis Elektros energijos direktyvos 5 straipsnio dėl rinkos veikimu pagrįstų tiekimo kainų. I stebėsenos ataskaitoje ji nurodo, kad nuo 2021 m. sausio mėn. ji pradėjo sistemos reformas, kad atsižvelgtų į rinkos pokyčius ir išspręstų tiekėjams susirūpinimą keliančius klausimus. Todėl, siekiant sumažinti tiekėjų patiriamas apsidraudimo išlaidas, tiekėjams leidžiama gauti socialinį tarifą ir išlaidų, patirtų taikant socialinius tarifus, kompensaciją.

5. Sujungimas

Savo rinkos reformos plane Belgija įsipareigojo įgyvendinti keletą vykdomų projektų¹⁰, kuriais siekiama pagerinti jungtis su kitomis valstybėmis narėmis ir padidinti vidaus tinklo pajėgumą. Savo I stebėsenos ataskaitoje Belgija nurodo, kad Belgijos perdavimo sistemos operatorius (toliau – PSO) tiria naują mišrią Belgijos ir Danijos sistemą, siekdamas suplanuoti galimą jungtį su Danijos ekonominėje zonoje Šiaurės jūroje esančiu energetikos centru.

Savo rinkos reformos plane Belgija įsipareigojo suteikti daugiau pajėgumų tarpvalstybiniais mainams. Nuo 2018 m. balandžio mėn. prekybai buvo suteikta bent 20 proc. pajėgumų (taisyklė „20 proc. minRAM“), o nuo 2020 m. balandžio mėn. įgyvendinus Elektros energijos

⁹ 2017 m. lapkričio 23 d. Komisijos reglamentas (ES) 2017/2195, kuriuo nustatomos elektros energijos balansavimo gairės (OL L 312, 2017 11 28, p. 6–53).

¹⁰ „ALEGro“, NEMO ir BRABO.

reglamento 16 straipsnio 8 dalį (taisyklė „bent 70 proc.“, pritaikyta nacionaliniu lygmeniu, remiantis patvirtinta nukrypti leidžiančia nuostata) bus suteikta daugiau pajėgumų. I stebėsenos ataskaitoje nenurodyta jokių konkrečių veiksmų.

Savo I stebėsenos ataskaitoje Belgija nurodo, kad dėl konkurencingų pokyčių ES lygmeniu buvo atidėtas pagrindinio srautinio rinkų susiejimo, kurį buvo numatyta pradėti taikyti iki 2020 m. gruodžio 1 d. kitos paros ir iki 2021 m. gruodžio 1 d. einamosios paros atveju, įgyvendinimas. Belgija nustatė naujas pagrindinio srautinio rinkų susiejimo taikymo pradžios datas – 2022 m. vasario 1 d. ir 2023 m. vasario 1 d.¹¹

2.2. LENKIJA

Kaip aprašyta Lenkijos I stebėsenos ataskaitoje, Lenkija įgyvendina elektros energijos rinkos reformas, patvirtintas 2020 m. gegužės mėn. rinkos reformos plane¹².

1. Bendrosios didmeninės kainos taikymo sąlygos

Savo I stebėsenos ataskaitoje Lenkija nurodo, kad didmeninės rinkos reformos, kurias įsipareigota vykdyti pagal rinkos reformos planą, buvo įgyvendintos pagal tvarkaraštį. Galutiniame rinkos reformos plane Lenkija nurodė, kad ji netaiko kitų viršutinių kainų ribų, išskyrus suderintas didžiausias ir mažiausias bendro kitos paros ir einamosios paros prekybos rinkų susiejimo galutinės kainos ribas pagal Komisijos reglamento (ES) 2015/1222¹³ (toliau – Pralaidumo paskirstymo ir pertvarkos valdymo reglamentas) 41 straipsnio 1 dalį ir 54 straipsnio 1 dalį. Lenkija, be kita ko, įgyvendino reformą, pagal kurią visi rinkos dalyviai galėjo teikti arba keisti savo energijos pasiūlymus bent iki einamosios paros prekybos pabaigos.

Savo I stebėsenos ataskaitoje Lenkija nurodė, kad panaikino keletą senų schemų, įskaitant rezervą nenumatytoms išlaidoms dėl šalčių, intervencinę operaciją, garantuotą neatidėliotino reguliavimo apkrova programą, veiklos pajėgumų rezervą. Be to, remiantis I stebėsenos ataskaita, Lenkijos pajėgumų rinka bus reguliariai peržiūrima ir pritaikoma prie Elektros energijos reglamento nuostatų, visų pirma pagal 22 straipsnio 5 dalį.

2. Balansavimo rinkos

Kaip aprašyta galutiniame rinkos reformos plane, Lenkija siekia iš esmės reformuoti savo balansavimo rinką. Pakeitimai buvo suskirstyti į du etapus, kurių pradinės užbaigimo datos – atitinkamai 2021 ir 2022 m. Pirmąjį etapą sudaro šie veiksmai: sudaryti sąlygas į balansavimo procesą įtraukti reguliavimą apkrova ir energijos kaupimą, pratęsti pasiūlymų teikimo atnaujinimo laikotarpį iki einamosios paros prekybos pabaigos ir vykdyti griežtesnę stebėseną, tobulinti perskirstymui taikomas vertinimo ir atsiskaitymo taisykles, keisti disbalanso kainodarą ir tarpuskaitos taisykles, kad būtų sumažintas arbitražas. Antrąjį balansavimo reformų etapą, kuris turėjo būti įgyvendintas 2022 m., sudaro: galimybė atskirai pirkti didinamąjį ir mažinamąjį rezervą, būtinų pakeitimų, kad būtų galima prisijungti prie ES balansavimo platformų, įgyvendinimas, atnaujintų planavimo ir atsiskaitymo taisyklių, skirtų balansavimo paslaugų teikėjams, įgyvendinimas ir stygiaus kainodaros mechanizmo įdiegimas.

¹¹ Padėtis pasikeitė, palyginti su 2021 m. liepos mėn. paskelbtoje stebėsenos ataskaitoje aprašyta padėtimi: Belgija kartu su projekto šalimis, dalyvaujančiomis kitos paros pagrindinio srautinio rinkų susiejimo projekte, paskelbė, kad projektas sėkmingai pradėtas įgyvendinti 2022 m. birželio 8 d. Šaltinis – https://www.eliagroup.eu/en/news/press-releases/2022/06/20220609_flow-based-market-coupling-mechanism-extended-to-all-13-countries.

¹² https://energy.ec.europa.eu/system/files/2020-05/pl_adopted_opinion_en_0.pdf.

¹³ 2015 m. liepos 24 d. Komisijos reglamentas (ES) 2015/1222, kuriuo nustatomos pralaidumo paskirstymo

ir perkrovos valdymo gairės (OL L 197, 2015 7 25, p. 24).

Savo I stebėsenos ataskaitoje Lenkija nurodo, kad šis pirmasis etapas buvo visiškai įgyvendintas 2021 m. sausio mėn., išskyrus paskutinę priemonę, kuri įsigaliojo metais vėliau (2022 m. sausio mėn.). Priešingai, savo I stebėsenos ataskaitoje Lenkija pažymi, kad antrasis reformų etapas buvo atidėtas dėl susijusių priemonių masto ir poreikio iš anksto pritaikyti IT, teisinę ir verslo infrastruktūrą. Taigi nauja įgyvendinimo data bus 2023 m. sausio–birželio mėn., nors parengiamasis darbas jau vykdomas.

3. Reguliavimas apkrova

Kaip įsipareigojo savo rinkos reformos plane, Lenkija teigia įgyvendinusi reformą, pagal kurią nuo 2021 m. reguliavimas apkrova gali būti vykdomas didmeninėse elektros energijos rinkose (įskaitant kitos paros ir einamosios paros rinkas), taip pat balansavimo rinkose. Lenkija nurodo, kad tai galima atlikti individualiai arba per telkėjus. Lenkija paaiškina, kad per antrąjį balansavimo reformų etapą bus prieinamos kitos funkcijos, kai vykdomas reguliavimą apkrova taip pat bus galima pasiūlyti balansavimo pajėgumų (ne tik balansavimo energijos).

Be to, kalbant apie pažangiųjų skaitiklių diegimą, Lenkija savo rinkos reformos plane nurodė, kad šiuo metu priimami nauji teisės aktai dėl pažangiųjų skaitiklių diegimo (įskaitant naują diegimo tvarkaraštį). Tačiau tikslinė data nenurodyta.

Savo I stebėsenos ataskaitoje Lenkija nurodo, kad nauji teisės aktai dėl nuotolinio nuskaitymo skaitiklių diegimo buvo priimti 2021 m. liepos mėn. kaip Energetikos įstatymo pakeitimo dalis, įskaitant išsamų skirstymo sistemos operatorių (SSO) atliekamo skaitiklių įrengimo tvarkaraštį. Skaitikliai bus įrengti bent 80 proc. namų ūkių.

4. Mažmeninės rinkos

Pagrindinis mažmeninės rinkos reformos aspektas buvo mažmeninių kainų reguliavimo panaikinimas. Dėl šio aspekto Lenkija savo rinkos reformos plane informavo, kad šiuo klausimu nebuvo priimtas joks sprendimas ir kad visi vartotojai, kuriems gali būti taikomos reguliuojamos kainos, taip pat gali rinktis pasiūlymus su nereguliuojamomis kainomis.

I stebėsenos ataskaitoje Lenkija skelbia, kad įgyvendinant Elektros energijos direktyvą parengtas dar vienas Energetikos įstatymo pakeitimo projektas. Jame numatyta nauja mažmeninės prekybos sutartis taikant dinaminę kainodarą, kainų palyginimo interneto svetainės sukūrimas siekiant palengvinti bendravimą ir keitimą, pasiūlymas dėl energetikos bendrijų veiklos teisinės sistemos ir naujas reguliavimas, pagal kurį iki 2026 m. mažmeninę prekybą būtų galima pakeisti per 24 valandas.

5. Sujungimas

Lenkija nurodo įdiegusi tinklo atnaujinimus, kuriuos ji įsipareigojo atlikti, ir atliko svarbų darbą, susijusį su integracija į regioninį rinkų susiejimą. Visų pirma 2021 m. vasario mėn. ji prisijungė prie bendro kitos paros rinkų susiejimo, o 2019 m. lapkričio mėn. – prie bendro einamosios paros rinkų susiejimo iniciatyvų. 2021 m. birželio mėn. Lenkija pradėjo taikyti laikinąjį grynojo pralaidumo rinkų susiejimo sprendimą, kartu ruošdamasi srautinei integracijai, kuri yra 2022 m. balandžio mėn. planuojamo pagrindinio paleidimo dalis.

Savo rinkos reformos plane Lenkija pranešė, kad ir toliau bus taikomi paskirstymo apribojimai. Lenkija teigia, kad balansavimo rezervų pirkimas iki bendro kitos paros rinkų

susiejimo turėtų sušvelninti šį poveikį ir atitinka ACER pagrindinio pralaidumo skaičiavimo metodiką¹⁴.

Savo I stebėsenos ataskaitoje Lenkija nurodė, kad šis pirkimas priklauso antrajam reformų etapui ir todėl bus atidėtas iki 2023 m.

2.3. AIRIJA

Savo stebėsenos plane Airija nurodo, kad jai kyla problemų dėl elektros energijos gamybos adekvatumo. Ji nurodo 2021 m. rugsėjo mėn. paskelbtą PSO („EirGrid“) gamybos pajėgumų ataskaitą¹⁵, kurioje prognozuojamas didelis pajėgumų trūkumas – maždaug 2 GW (maždaug trečdalis didžiausio energijos poreikio) iki dešimtmečio vidurio. Airija mano, kad šį trūkumą lėmė įvairūs veiksniai. Tai, be kita ko, didelis paklausos augimas, dispečerinio skirstymo elektros energijos gamybos pašalinimas iš rinkos, didėjantys priverstinio elektros energijos gamybos atjungimo rodikliai ir riboti nauji dispečerinio skirstymo elektros energijos gamybos pajėgumai, patenkantys į rinką pastaraisiais metais, nepaisant pajėgumų užtikrinimo mechanizmo. Airija pažymi, kad dabartinio gamybos įrenginių parko prieinamumas taip pat toliau mažėja dėl to, kad nemažai senesnių įrenginių pašalinami iš sistemos, atsižvelgiant į priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslą ir laikantis išmetamųjų teršalų ribinių verčių.

Savo I stebėsenos ataskaitoje Airija apžvelgia pažangą, padarytą įgyvendinant rinkos reformos plane pasiūlytas priemones ir reformas¹⁶.

1. Bendrosios didmeninės kainos taikymo sąlygos

Galutiniame rinkos reformos plane Airija nurodė, kad ji netaiko kitų viršutinių kainų ribų, išskyrus suderintas didžiausias ir mažiausias bendro kitos paros prekybos rinkų susiejimo ir einamosios paros prekybos rinkų susiejimo galutinės kainos ribas pagal Komisijos reglamento (ES) 2015/1222¹⁷ (toliau – Pralaidumo paskirstymo ir pertvarkos valdymo reglamentas) 41 straipsnio 1 dalį ir 54 straipsnio 1 dalį. Savo I stebėsenos ataskaitoje Airija nurodė peržiūrinti einamosios paros rinkos technines kainų ribas.

Savo I stebėsenos ataskaitoje Airija informuoja, kad i-SEM (bendroji elektros energijos rinka) prarastos apkrovos vertė šiuo metu perskaiciuojama remiantis vartotojų apklausomis pagal ACER metodiką¹⁸, vadovaujantis Elektros energijos reglamentu. Tikimasi, kad 2022 m. II ketvirtį bus nustatyta nauja bendra prarastos apkrovos vertė.

2. Balansavimo rinkos

Savo I stebėsenos ataskaitoje Airija paaiškina, kad ji laiku įgyvendino keletą konkurencingų sistemos paslaugų pirkimo priemonių, numatytų pagal programą DS3 (Saugios, tvarios elektros energijos sistemos įgyvendinimas). Tikimasi, kad DS3 / konkurencingų sistemos paslaugų susitarimai bus baigti įgyvendinti iki 2025 m.

¹⁴ Žr. 2019 m. vasario 21 d. Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros sprendimą Nr. 02/2019 dėl pagrindinio regiono PSO pasiūlymo dėl kitos paros ir einamosios paros rinkų bendros pralaidumo skaičiavimo metodikos regioninio modelio, p. 20–22.

¹⁵ <https://www.eirgridgroup.com/site-files/library/EirGrid/208281-All-Island-Generation-Capacity-Statement-LR13A.pdf>.

¹⁶ https://energy.ec.europa.eu/system/files/2020-05/adopted_opinion_ireland_en_2.pdf.

¹⁷ 2015 m. liepos 24 d. Komisijos reglamentas (ES) 2015/1222, kuriuo nustatomos pralaidumo paskirstymo

ir perkrovos valdymo gairės (OL L 197, 2015 7 25, p. 24).

¹⁸ „Microsoft Word“ – VOLL CONE RS – I priedas (europa.eu).

Rinkos reformos plane Airija nurodė prisijungianti prie ES balansavimo platformų, skirtų pakaitos rezervams (RR) ir mFRR, pagal Balansavimo gairių 19 ir 20 straipsnius, nors ir nenurodė konkretaus termino. Šiuo klausimu vyksta konsultacijos.

Be to, savo galutiniame rinkos reformos plane Airija laikosi nuomonės, kad peržiūrėjus prarastos apkrovos vertę pasikeis i-SEM stygiaus kainos apatinė riba, kuri yra 25 proc. prarastos apkrovos vertės. Airija tvirtina, kad manoma, jog taip bus sustiprintos gamybos ir reguliavimo apkrova paskatos ir padidintas adekvatumas.

3. Reguliavimas apkrova

Savo rinkos reformos plane Airija įsipareigojo nustatyti reguliavimo apkrova skatinimo priemones. Kalbant apie kainomis grindžiamą reguliavimą apkrova, savo I stebėsenos ataskaitoje Airija nurodė, kad nuo 2021 m. vasario 26 d. ji taiko naudojimo laiko tarifą. Tuo pat metu pradėtos teikti kitos išmaniosios paslaugos, pavyzdžiui, rodmenų nuskaitymas nuotoliniu būdu, išmaniosios sąskaitos ir galimybė susipažinti su ankstesne vartojimo informacija. Airija nustatė priemones, kuriomis skatinamas aiškus reguliavimas apkrova (grindžiamas paskatomis), atleisdama reguliavimo apkrova vienetus nuo patikimumo pasirinkimo sandorių mokėjimų tais atvejais, kai paklausa pagal sutartį yra patenkinta.

Kalbant apie pažangiųjų skaitiklių diegimą, Airija savo rinkos reformos plane įsipareigojo juos visiškai įdiegti iki 2025 m. Savo I stebėsenos ataskaitoje Airija nurodo, kad dėl COVID-19 pandemijos, nacionalinės politikos ir Elektros energijos direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę buvo peržiūrėta 2 etapo (2021–2022 m.) aprėptis, todėl 2 etapo pabaigos data ir 3 etapo (2023–2024 m.) pradžios data buvo atidėta 9 mėnesiams. 1 etapas (2019–2020 m.), priešingai, buvo sėkmingai užbaigtas įrengiant apie 250 000 pažangiųjų skaitiklių pagal Nacionalinę pažangiojo matavimo programą.

4. Mažmeninė rinka

Savo rinkos reformos plane Airija nurodė, kad jos mažmeninėje rinkoje kainos nereguliuojamos. Taigi Airija nesiėmė jokių tolesnių veiksmų.

5. Sujungimas

Kalbant apie tinklo plėtrą, savo I stebėsenos ataskaitoje Airija nustatė du naujus svarbius tinklo plėtros tikslus. Pirma, jos PSO („Eirgrid“) paskelbė veiksmų gaires¹⁹, kuriose numatyta iš esmės atnaujinti ir išplėsti elektros energijos perdavimo sistemą²⁰. Antra, savo rinkos reformos plane Airija išdėstė jūrinio elektros energijos tinklo plėtros planus kartu su nauja jungtimi, siekdama iki 2030 m. konkurencinguose aukcionuose prijungti bent 3,5 GW jūros vėjo energijos. I stebėsenos ataskaitoje šis tikslas buvo atnaujintas ir 2020 m. Vyriausybės programoje nustatytas tikslas iki 2030 m. užtikrinti 5 GW jūros vėjo energijos²¹.

Kalbant apie sustiprintą tinklų sujungimą, savo I stebėsenos ataskaitoje Airija teigia, kad padaryta pažanga kuriant reguliavimo sistemas, kuriomis būtų remiamas dviejų naujų jungiamųjų linijų (Keltų jungiamosios linijos²², kurią numatoma pradėti eksploatuoti 2025–2026 m., ir „Greenlink“²³, kurią numatoma pradėti eksploatuoti 2024 m.) tiesimas. Kalbant

¹⁹ EirGrid (2021), *Shaping Our Electricity Future Roadmap*, paskelbta adresu <https://www.eirgridgroup.com/the-grid/shaping-our-electricity-f/>.

²⁰ Be kita ko, „EirGrid“ parengė projekto „North Connacht 110 kV“ planavimo paraišką, kurią numatoma pateikti 2022 m. pradžioje, o jei projektas bus sėkmingas, jis bus pradėtas įgyvendinti 2023 m.

²¹ <https://www.rte.ie/documents/news/2020/06/draft-programme-for-govt.pdf>.

²² Keltų jungiamoji linija, kurią numatoma pradėti eksploatuoti 2026 m., sujungs Airijos ir Prancūzijos elektros energijos perdavimo sistemas, užtikrinant 700 MW pajėgumą.

²³ Jungiamąją liniją „Greenlink“ planuojama pradėti eksploatuoti 2024 m. Siūloma sujungti Airijos ir Velso elektros perdavimo tinklus, užtikrinant 500 MW pajėgumą. 2021 m. birželio 2 d. CRU paskelbė

apie šiaurės–pietų jungiamąją liniją, savo I stebėsenos ataskaitoje Airija nurodo, kad jos statyba atidėta, nors tikimasi, kad ji bus pradėta statyti. Pagal Airijos rinkos reformos planą darbai turėjo būti pradėti 2020 m.

2.4. LIETUVA

Savo stebėsenos plane Lietuva pateikia adekvatumo perspektyvos rezultatus, aprašytus PSO („Litgrid“) nacionaliniame 10 metų tinklo plėtros plane. Pranešama, kad Lietuvos elektros energijos sistema yra labai priklausoma nuo jungčių ir atitinkamai nuo importo iš kaimyninių sistemų, tačiau vis dar neatitinka Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatyme nustatytų adekvatumo ribų. Lankstumo priemonių (pavyzdžiui, elektros energijos kaupimo įrenginių) diegimas kartu su atsinaujinančiųjų energijos išteklių integravimu daro teigiamą poveikį sistemos adekvatumui. Lietuva informuoja, kad PSO, atsižvelgdamas į nacionalines aplinkybes, atlieka naują adekvatumo vertinimą pagal ERAA metodiką ir tikimasi, kad rezultatai bus paskelbti iki 2022 m. vidurio. Be to, pagal Elektros energetikos įstatymą nacionalinė reguliavimo institucija iki 2022 m. gegužės 1 d. turės nustatyti naują patikimumo standartą.

Savo stebėsenos ataskaitoje Lietuva pateikia naujausią informaciją apie pažangą, padarytą įgyvendinant toliau nurodytas rinkos reformos plane pasiūlytas priemones²⁴:

1. Bendrosios didmeninės kainos taikymo sąlygos

Galutiniame rinkos reformos plane Lietuva nurodė, kad ji netaiko kitų viršutinių kainų ribų, išskyrus suderintas didžiausias ir mažiausias galutines kainas, kurios pagal Komisijos reglamento (ES) 2015/1222²⁵ (toliau – Pralaidumo paskirstymo ir pertvarkos valdymo reglamentas) 41 straipsnio 1 dalį ir 54 straipsnio 1 dalį taikomos kitos paros ir einamosios paros prekybos rinkų susiejimo procesuose.

Savo I stebėsenos ataskaitoje Lietuva nurodo, kad Baltijos valstybės sutiko Taline (Estija) įsteigti regioninį koordinavimo centrą pagal Elektros energijos reglamento 34–47 straipsnius ir šiuo klausimu laiku pradėjo dirbti su Baltijos valstybių nacionalinėmis reguliavimo institucijomis.

2. Balansavimo rinkos

Savo rinkos reformos plane Lietuva įsipareigojo iki ES sinchronizavimo datos kartu su kitais Baltijos valstybių PSO sukurti bendrą galios ir dažnio valdymo (LFC) bloką, kuris leistų nustatyti FRR dydį Baltijos valstybių regioniniu lygmeniu. Šiuo tikslu savo I stebėsenos ataskaitoje Lietuva nurodė, kad baigtas rengti konceptualus susitarimas su išsamia metodika.

Savo I stebėsenos ataskaitoje Lietuva nurodė, kad toliau išvardytų priemonių įgyvendinimas buvo atidėtas, kol Lietuva pagal Balansavimo gairių 20 straipsnį prisijungs prie ES mFRR platformos (numatoma 2023 m. III–IV ketv.):

- 15 minučių atsiskaitymo už disbalansą laikotarpio įgyvendinimas pagal Balansavimo gairių 53 straipsnį (iki 2021 m. sausio 1 d.);

konsultacijas dėl siūlomo „EirGrid“ sąnaudų padengimo modelio plėtojant Keltų elektros energijos jungiamąją liniją. 2021 m. rugsėjo 30 d. CRU taip pat paskelbė savo sprendimo dokumentą dėl elektros energijos jungiamosios linijos „Greenlink“ viršutinių ir apatinių kainų ribų reguliavimo sistemos.

²⁴ https://energy.ec.europa.eu/system/files/2020-05/adopted_opinion_lt_en_2.pdf.

²⁵ 2015 m. liepos 24 d. Komisijos reglamentas (ES) 2015/1222, kuriuo nustatomos pralaidumo paskirstymo

ir perkrovos valdymo gairės (OL L 197, 2015 7 25, p. 24).

- balansavimo energijos kainų viršutinių ribų (pavyzdžiui, 5 000 EUR/MWh Baltijos jūros regione), išskyrus technines kainų ribas, nustatytas pagal Balansavimo gairių 30 straipsnio 2 dalį, panaikinimas ne vėliau kaip iki 2023 m.;
- stygiaus kainodaros funkcijos įdiegimas (kuo greičiau ir ne vėliau, nei pradės veikti ES mFRR platforma). Lietuva įsipareigojo įvertinti jos pritaikomumą tiek už balansavimą atsakingoms šalims, tiek balansavimo paslaugų teikėjams. Savo I stebėsenos ataskaitoje Lietuva nurodė, kad teisės nuostatos dėl prarastos apkrovos vertės skaičiavimo įsigaliojo 2021 m.

Kalbant apie dalyvavimą ES balansavimo platformose, savo I stebėsenos ataskaitoje Lietuva nurodė, kad:

- atsižvelgiant į Baltijos ir Šiaurės šalių rinkų sąsajas, dalyvavimas ES mFRR platformoje pagal Balansavimo gairių 20 straipsnį numatomas tuo pat metu, kai dalyvaus ir Šiaurės šalių PSO (pavyzdžiui, apie 2023 m. III–IV ketvirtį);
- dalyvavimas ES aFRR platformoje pagal Balansavimo gairių 21 straipsnį vis dar planuojamas iki ES sinchronizavimo (2025 m. sausio mėn.). Lietuva nurodė, kad jos PSO („Litgrid“) prie projekto prisijungė stebėtojo teisėmis;
- dalyvavimas būsimoje ES disbalanso pasiskirstymo nustatymo platformoje pagal Balansavimo gairių 22 straipsnį vis dar planuojamas iki ES sinchronizavimo (2025 m. sausio mėn.);
- dalyvavimas esamose iniciatyvose dėl bendro FCR išteklių pirkimo vis dar priklauso nuo kaimyninių šalių dalyvavimo. Tai bus svarstoma ne anksčiau kaip po ES sinchronizavimo.

3. Reguliavimas apkrova

Savo rinkos reformos plane Lietuva įsipareigojo pažangiuosius skaitiklius įdiegti dviem etapais (iki 2023 m. gruodžio mėn. visiems namų ūkių vartotojams, kurie suvartoja daugiau kaip 1 000 kWh per metus, o po 2024 m. – namų ūkių vartotojams, kurie suvartoja mažiau nei 1 000 kWh per metus). Savo I stebėsenos ataskaitoje Lietuva paaiškina, kad su konkursą laimėjusiu pardavėju buvo atlikta pirminė sprendimo analizė ir padaryta išvada, kad siekiant sumažinti sąnaudas ir riziką būtina iš anksto įdiegti ir išbandyti fizinę infrastruktūrą ir kibernetinio saugumo užtikrinimo programinę įrangą. Todėl diegimą numatyta pradėti 2022 m. I ketvirtį ir užbaigti 2025 m. (iš pradžių planuota užbaigti 2023 m. pradžioje). Nepaisant šio pakeitimo, Lietuva vis dar pažymi, kad iki 2023 m. 80 proc. per SSO tiekiamos elektros energijos bus tiekama linijomis, kuriose įrengti pažangieji skaitikliai.

Savo rinkos reformos plane Lietuva įsipareigojo iki 2021 m. sausio 1 d. įsteigti nepriklausomą telkėją, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos dalyvauti užtikrinant aišką reguliavimą apkrova. I stebėsenos ataskaitoje Lietuva nurodė, kad 2020 m. buvo patvirtinti reguliavimo pakeitimai, kuriais siekiama sudaryti sąlygas dalyvauti reguliavimo apkrova veikloje; tačiau reguliavimas apkrova taikant telkimą bus vykdomas tik nuo 2022 m. sausio mėn.

Kartu Lietuva savo rinkos reformos plane įsipareigojo iki 2023 m. pabaigos sukurti centralizuotą elektros energijos rinkos dalyvių duomenų apie elektros energijos suvartojimą rinkimo ir dalijimosi jais platformą. Remiantis I stebėsenos ataskaita, šis dokumentų rinkinys turėtų būti pateiktas laiku. Iki šiol techniniai pokyčiai buvo užbaigti pagal tvarkaraštį.

4. Mažmeninės rinkos

Pagrindinė priemonė, susijusi su Lietuvos mažmenine rinka, yra kainų reguliavimo panaikinimo procesas. Savo rinkos reformos plane Lietuva įsipareigojo visas reguliuojamų

kainų sutartis nutraukti trimis etapais (nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2023 m. sausio 1 d.), atsižvelgiant į vartotojų metinį suvartojimą. I stebėsenos ataskaitoje Lietuva pranešė įgyvendinusi pirmąjį liberalizavimo etapą vartotojams, kurių metinis suvartojimas nesiekia 5 000 kWh. Vis dėlto ji nurodė, kad antrasis etapas (t. y. vartotojams, kurių metinis suvartojimas mažesnis nei 1 000 kWh) buvo atidėtas pusei metų (nuo 2022 m. sausio iki liepos mėn.), kad būtų galima įveikti energetikos krizę ir išvengti didelio spaudimo tiksliniams vartotojams.

5. Sujungimas

Sinchronizuojant Baltijos elektros energijos sistemą su žemyninės Europos tinklu, Lietuva savo galutiniame rinkos reformos plane išsipareigojo, derindama veiksmus su kaimyninėmis ES šalimis, laiku informuoti rinkos dalyvius apie tikėtiną būsimų jungiamųjų linijų pralaidumo raidą. Kad rinkos dalyviai galėtų priimti informacija pagrįstus sprendimus dėl investicijų į gamybą ir reguliavimą apkrova, svarbu, kad jie būtų tikri dėl būsimo jungiamųjų linijų pralaidumo. Lietuva praneša, kad ši priemonė įgyvendinta.

3. PASTABOS

Komisija pateikia toliau nurodytas pastabas dėl šioje nuomonėje nagrinėjamų keturių valstybių narių stebėsenos ataskaitose nurodytų priemonių įgyvendinimo. Apskritai Komisija pakartoja, jog siekiant užtikrinti, kad pereinant prie neutralaus poveikio klimatui energetikos sistemos būtų patiriama kuo mažiau išlaidų ir būtų užtikrintas tiekimo saugumas, labai svarbu kruopščiai įgyvendinti dokumentų rinkinyje „Švari energija visiems europiečiams“²⁶ siūlomas taisykles.

Komisijos vertinime daugiausia dėmesio skiriama šiems aspektams:

- pažangai įgyvendinant atitinkamame valstybės narės rinkos reformos plane pasiūlytas reformas;
- vėlavimui įgyvendinti reformas, kurias valstybė narė pasiūlė savo rinkos reformos plane;
- valstybių narių naujausioje stebėsenos ataskaitoje pasiūlytomis naujoms priemonėms;
- įgyvendintų priemonių indėliui mažinant adekvatumo problemą valstybėje narėje.

3.1. BELGIJA

Pažanga

Komisija palankiai vertina Belgijos pastangas laiku įgyvendinti daugumą priemonių, įtrauktų į galutinį rinkos reformos planą. Komisija ragina Belgiją toliau įgyvendinti tas priemones, kad būtų pašalinti nustatyti reglamentavimo iškreipymai ar rinkos nepakankamumas ir sumažintos išteklių adekvatumo problemos.

Komisija ypač palankiai vertina pažangą, padarytą reformuojant balansavimo rinką.

Vėlavimas įgyvendinti reformas

Komisija pažymi, kad dėl ES lygmeniu taikomų skirtingų metodų šiek tiek vėluojama įgyvendinti pagrindinį srautinį rinkų susiejimą. Komisija supranta, kad, palyginti su Belgijos stebėsenos ataskaitoje pateiktais duomenimis, pagrindinio srautinio rinkų susiejimo

²⁶ <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-strategy/clean-energy-all-europeans>.

įgyvendinimas pasikeitė, ir teigiamai vertina tai, kad 2022 m. birželio 8 d. projektas sėkmingai pradėtas įgyvendinti²⁷.

Naujos priemonės

Komisija palankiai vertina Belgijos stebėsenos ataskaitoje pasiūlytą naują tikslą – iki 2029 m. (vietoj 2034 m.) pažangiuosius skaitiklius Flandrijoje įdiegti 100 proc. vartotojų.

Kitos pastabos

Komisija pažymi, kad Belgija neketina pratęsti savo strateginio rezervo naudojimo po sprendime dėl valstybės pagalbos nustatyto termino²⁸ (2022 m. kovo mėn. pabaiga).

Įgyvendintų priemonių indėlis mažinant adekvatumo problemą

Komisija pažymi, kad Belgijos I stebėsenos ataskaitoje nėra informacijos apie priimtų priemonių poveikį išteklių adekvatumui, ir ragina Belgiją paaiškinti, ar ir kaip įgyvendintos priemonės padėjo sumažinti arba išspręsti adekvatumo problemas. Visų pirma Komisija ragina Belgiją stebėti priimtų priemonių veiksmingumą ir kiekybiškai įvertinti jų poveikį išteklių adekvatumui.

3.2. LENKIJA

Pažanga

Lenkijos stebėsenos ataskaita yra gana trumpa, tačiau joje vis dėlto aptariami pagrindiniai galutiniame įgyvendinimo plane pateikti aspektai. Komisija iš esmės palankiai vertina Lenkijos padarytą pažangą įgyvendinant rinkos reformos plane pasiūlytas reformas. Komisija ragina Lenkiją toliau įgyvendinti tas priemones, kad būtų pašalinti nustatyti reglamentavimo iškreipimai ar rinkos nepakankamumas ir sumažintos išteklių adekvatumo problemos.

Visų pirma Komisija palankiai vertina tai, kad 2021 m. panaikinta keletas Lenkijos schemų (pavyzdžiui, rezervas nenumatytoms išlaidoms dėl šalčių, garantuota neatidėliotino reguliavimo apkrova programa, veiklos pajėgumų rezervas). Komisija taip pat palankiai vertina planuojamus Lenkijos veiksmus, kuriais siekiama sudaryti palankesnes sąlygas dalyvauti reguliavimo apkrova veikloje ir diegti pažangiuosius skaitiklius.

Vėlavimas įgyvendinti reformas

Nors Komisija pripažįsta, kad Lenkija padarė didelę pažangą užbaigdama pirmąjį balansavimo reformų etapą, ji apgailestauja, kad Lenkija nusprendė atidėti antrąjį balansavimo reformų etapą iki 2023 m. Dėl to buvo vėluojama įgyvendinti tam tikras priemones, kurios iš pradžių buvo numatytos 2022 m. pradžioje (pavyzdžiui, dalyvavimas ES platformose, kainų ribų panaikinimas, stygiaus kainodaros funkcijos įgyvendinimas). Komisija rekomenduoja šias reformas įgyvendinti kuo greičiau.

Pagal Elektros energijos rinkos direktyvos 5 straipsnį valstybėms narėms leidžiama nustatyti kainų reguliavimą, kuris gali būti viena iš priemonių, padedančių apsaugoti vartotojus dabartinėmis išskirtinėmis aplinkybėmis. Tačiau, kaip nurodyta ir kovo 8 d. Komisijos komunikate²⁹, Lenkija kartu su tokia schema turėtų pateikti veiksmų gaires, kuriose būtų

²⁷ Šaltinis – https://www.eliagroup.eu/en/news/press-releases/2022/06/20220609_flow-based-market-coupling-mechanism-extended-to-all-13-countries.

²⁸ SA.48648 (2017/NN) – Belgija. Strateginis rezervas, C(2018) 589 *final* (OL C 121, 2018 4 6, p. 1–13).

²⁹ Europos Sąjunga: Europos Komisija, „REPowerEU“: bendri Europos veiksmai įperkamesnei energijai bei saugesnei ir tvaresnei energetikai užtikrinti“, 2022 m. kovo 8 d., COM(2022) 108 *final*, paskelbta adresu https://energy.ec.europa.eu/system/files/2022-03/REPowerEU_Communication_with_Annexes_EN.pdf.

nustatyti reguliuojamų kainų panaikinimo laiku etapai, siekiant atkurti visišką konkurenciją remiantis nauju didmeninių kainų lygiu. Tie etapai turėtų būti susieti su kitomis veiksmingos konkurencijos užtikrinimo priemonėmis, visų pirma su visapusišku ir veiksmingu Elektros energijos rinkos direktyvos III skyriaus įgyvendinimu.

Naujos priemonės

Komisija pritaria tam, kad būtų pradėtos taikyti naujos mažmeninės prekybos priemonės (t. y. sutartys taikant dinaminę kainodarą, kainų palyginimo priemonė, energetikos bendrijų ir telkėjų veiklos teisinė sistema, naujas reguliavimas, pagal kurį iki 2026 m. mažmeninę prekybą būtų galima pakeisti per 24 valandas). Šios priemonės padidins mažmeninės prekybos konkurencingumą ir sistemos lankstumą, be to, jos galėtų padėti nustatyti pažeidžiamus vartotojus ir juos remti, taip pat sumažinti energijos nepriteklių. Komisija palankiai vertina Lenkijos planą priimti naujus teisės aktus dėl pažangiųjų skaitiklių diegimo, kaip Lenkija nurodė savo rinkos reformos plane, ir ragina Lenkiją nustatyti aiškią tikslinę pažangiųjų skaitiklių diegimo datą.

Kitos pastabos

Nuomonėje dėl Lenkijos įgyvendinimo plano³⁰ Komisija paprašė Lenkijos užtikrinti, kad jos PSO kuo greičiau ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip iki naujo balansavimo pajėgumų pirkimo proceso pradžios panaikintų eksporto ir importo apribojimus. Savo rinkos reformos plane Lenkija nurodė, kad paskirstymo apribojimai nebus pašalinti, tačiau poveikis turėtų būti iš esmės sumažintas iki bendro kitos paros rinkų susiejimo, įvykdžius aiškų balansavimo pajėgumų pirkimą. Komisija pažymi, jog tada Lenkija savo stebėsenos plane nurodė, kad šis pirkimas bus atidėtas iki 2023 m. Komisija pakartoja savo nuomonę dėl rinkos reformos plano, kuriuo siekiama pašalinti paskirstymo apribojimus jungiamosiose linijose.

Igyvendintų priemonių indėlis mažinant adekvatumo problemą

Komisija pažymi, kad Lenkijos I stebėsenos ataskaitoje nėra informacijos apie priimtų priemonių poveikį išteklių adekvatumui, ir ragina Lenkiją paaiškinti, ar ir kaip įgyvendintos priemonės padėjo sumažinti arba išspręsti adekvatumo problemas. Visų pirma Komisija ragina Lenkiją stebėti priimtų priemonių veiksmingumą ir kiekybiškai įvertinti jų poveikį išteklių adekvatumui.

3.3. AIRIJA

Pažanga

Komisija atkreipia dėmesį į Airijos išsipareigojimą imtis tolesnių veiksmų, susijusių su rinkos reformos plane pasiūlytomis reformomis ir priemonėmis, ir ragina Airiją laikytis tokio pat lygio išsipareigojimo toliau gerinti rinkos veikimą ir siekti rinkos reformos plane nustatytų tikslų.

Visų pirma Komisija palankiai vertina Airijos pažangą įgyvendinant balansavimo rinkos reformas, reguliavimo apkrova skatinimo priemones ir pažangą, susijusią su naujų jungiamųjų linijų (Keltų ir „Greenlink“) reguliavimo sistemomis.

Vėlavimas įgyvendinti reformas

³⁰ Europos Sąjunga: Europos Komisijos nuomonė pagal Reglamento (EB) 2019/943 20 straipsnio 5 dalį dėl Lenkijos įgyvendinimo plano, 2020 m. kovo 16 d., C(2020) 1564 final, paskelbta adresu https://energy.ec.europa.eu/system/files/2020-05/pl_adopted_opinion_en_0.pdf.

Komisija pažymi, kad kai kurių priemonių įgyvendinimas šiek tiek užtruko, ir ragina Airiją laikytis pateiktoje I stebėsenos ataskaitoje nustatytų terminų, kad būtų išvengta tolesnio vėlavimo. Visų pirma, nors Komisija palankiai vertina tai, kad užbaigtas pirmasis pažangiųjų skaitiklių diegimo etapas, ji atkreipia dėmesį į tai, kad vėluojama įgyvendinti 2 ir 3 etapus. Be to, Komisija pažymi, kad šiek tiek vėluojama pradėti tiesti šiaurės–pietų jungiamąją liniją.

Naujos priemonės

Komisija palankiai vertina tai, kad į Airijos I stebėsenos ataskaitą buvo įtraukta naujų priemonių, visų pirma nauji jūrinio tinklo plėtros tikslai.

Kitos pastabos

Komisijos nuomonėje dėl Airijos rinkos reformos plano³¹ Komisija pabrėžė, kad svarbu, jog Airija prisijungtų prie ES balansavimo platformų, kai tik ji taps sujungta su integruota ES elektros energijos rinka. Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad galutiniame rinkos reformos plane nenumatyta jokia data.

Komisija taip pat pažymi, kad Airija turėtų apsvarstyti, ar galimas i-SEM stygiaus kainos apatinės ribos pakeitimas turėtų būti taikomas ne tik už balansą atsakingoms šalims, bet ir balansavimo paslaugų teikėjams, kurie teikia balansavimo energiją perdavimo sistemos operatoriui. Airijos valdžios institucijos savo galutiniame rinkos reformos plane neatsižvelgė į šią pastabą dėl stygiaus kainodaros funkcijos įgyvendinimo.

Komisija taip pat pažymi, kad, nepaisant pajėgumų užtikrinimo mechanizmo, tiekimo saugumo padėtis Airijoje blogėja. Komisija primygtinai ragina Airiją kuo greičiau nustatyti pajėgumų užtikrinimo mechanizmo struktūros trūkumus ar kitas priežastis, lemiančią nepakankamas investicijas, ir ragina Airiją su Komisija aptarti galimybes ištaisyti padėtį.

Įgyvendintų priemonių indėlis mažinant adekvatumo problemą

Komisija pažymi, kad Airijos I stebėsenos ataskaitoje nėra informacijos apie priimtų priemonių poveikį išteklių adekvatumui, ir ragina Airiją paaiškinti, ar ir kaip įgyvendintos priemonės padėjo sumažinti arba išspręsti adekvatumo problemas. Visų pirma Komisija ragina Airiją stebėti priimtų priemonių veiksmingumą ir kiekybiškai įvertinti jų poveikį išteklių adekvatumui.

3.4. LIETUVA

Pažanga

Komisija iš esmės palankiai vertina Lietuvos padarytą pažangą įgyvendinant rinkos reformos plane pasiūlytas priemones ir reformas ir ragina Lietuvą laikytis tokio pat lygio išipareigojimo toliau gerinti rinkos veikimą ir siekti rinkos reformos plane nustatytų tikslų.

Vėlavimas įgyvendinti reformas

Komisija pažymi, kad Lietuva apskritai šiek tiek vėluoja įgyvendinti daugumą balansavimo rinkos reformų. Komisija taip pat pažymi, kad Lietuva šiek tiek vėluoja diegti pažangiuosius skaitiklius ir veiksmingai dalyvauti reguliavimo apkrova veikloje per telkėjus. Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad Lietuva pranešė apie nedidelį vėlavimą panaikinti reguliuojamas mažmenines kainas (pusmetį atidėtas antrasis liberalizavimo etapas, siekiant įveikti energetikos krizę).

³¹ Europos Sąjunga: Europos Komisijos nuomonė pagal Reglamento (EB) 2019/943 20 straipsnio 5 dalį dėl Airijos Respublikos įgyvendinimo plano, 2020 m. balandžio 30 d., C(2020) 2657 final, paskelbta adresu https://energy.ec.europa.eu/system/files/2020-05/adopted_opinion_ireland_en_2.pdf

Naujos priemonės

Komisija ragina Lietuvą laikytis įsipareigojimo, prisiimto pagal rinkos reformos planą, ir imtis tolesnių veiksmų nagrinėjant papildomas priemones, kuriomis siekiama padidinti kainomis grindžiamo reguliavimo apkrova diegimą.

Kitos pastabos

Komisija pabrėžia, jog svarbu, kad Lietuva ne vėliau kaip iki sinchronizavimo su žemynine Europa dienos dalyvautų esamose iniciatyvose dėl bendro FCR išteklių pirkimo, kaip numatyta jos rinkos reformos plane.

Įgyvendintų priemonių indėlis mažinant adekvatumo problemą

Komisija pažymi, kad Lietuvos I stebėsenos ataskaitoje nėra informacijos apie priimtų priemonių poveikį išteklių adekvatumui, ir ragina Lietuvą paaiškinti, ar ir kaip įgyvendintos priemonės padėjo sumažinti arba išspręsti adekvatumo problemas. Visų pirma Komisija ragina Lietuvą stebėti priimtų priemonių veiksmingumą ir kiekybiškai įvertinti jų poveikį išteklių adekvatumui.

4. IŠVADA

Pagal Elektros energijos reglamento 20 straipsnio 6 dalį valstybės narės toliau turi stebėti, kaip taikomi jų įgyvendinimo planai, ir stebėsenos rezultatus turi skelbti metinėje ataskaitoje ir ją pateikti Komisijai. Toje ataskaitoje valstybės narės turi paaiškinti, ar ir koku mastu rinkos reformos įgyvendinamos pagal suplanuotą tvarkaraštį, ir, jei tvarkaraščio nesilaikoma, paaiškinti priežastis. Komisija peržiūrės stebėsenos ataskaitas ir pateiks oficialią nuomonę dėl reformų proceso.

Kitamet po dabartinės susietosios nuomonės bus parengta panašaus pobūdžio nuomonė. Kitų metų nuomonės vertinimas apims:

- II stebėsenos ataskaitas – šioje analizėje nagrinėjamas atnaujintas valstybių narių (t. y. Belgijos, Lenkijos, Lietuvos ir Airijos) stebėsenos ataskaitas ir
- I stebėsenos ataskaitas – pirmąsias valstybių narių, kurios savo galutinius rinkos reformų planus pateikė tik iki 2021 m. pabaigos ir pirmą kartą savo stebėsenos ataskaitas paskelbs iki 2022 m. pabaigos, stebėsenos ataskaitas.

Todėl Komisija ragina stebėsenos ataskaitas pateikusias valstybes nares ir galutinius rinkos reformų planus pateikusias valstybes nares iki 2022 m. pabaigos pateikti atitinkamai atnaujintas ir naujas stebėsenos ataskaitas. Vėliau šias stebėsenos ataskaitas nagrinės Komisija ir iki 2023 m. vasaros pateiks bendrą nuomonę.

Šioje nuomonėje išreikšta Komisijos pozicija nedaro poveikio jokiai kitai pozicijai, kurią ji gali priimti dėl bet kurios nacionalinės įgyvendinimo priemonės suderinamumo su ES teise.

Šį dokumentą Komisija paskelbs savo interneto svetainėje. Jame pateiktos informacijos Komisija nelaiko konfidencialia. Su šia nuomone susijusios valstybės narės raginamos per dešimt darbo dienų nuo šio dokumento gavimo pranešti Komisijai, ar ir kodėl, jų nuomone, pagal ES ir nacionalines konfidencialios verslo informacijos taisykles šiame dokumente yra konfidencialios informacijos, kurią jos norėtų išbraukti prieš paskelbiant šį dokumentą.

Priimta Briuselyje 2022 12 12

Komisijos vardu
Kadri Simson
Komisijos narė

